

sabafs.com

IASB nin macro hedge ile imtihanı!

Bu makalemizde, IAS39 - IFRS 9 gecis surecini takip edenler ve yeni standardi okumus olanlarimizin gozune carpmis olmasi gereken ilginc bir muhasebe konusundan bahsedecegiz.

Dikkat etti iseniz, IFRS 9 tumuyle IAS 39 un yerini alir iken bir muhasebe konusu hala acikta kalmis durumda. Zira konunun kompleksligi ve üzerindeki tartismlar o kadar derindi ki, IASB bu konuya herkesi tatmin eden bir çözüm geliştirene kadar IAS 39 daki ilkelerin kullanılmaya devam etmesini istedi. Zira bu konu ile ilgili IFRS 9 da henüz ortaya konulmuş bir çözüm yok.

Evet, macro hedging den bahsediyoruz. Öyle bir konu ki, zamanında Avrupa Bankalarının Avrupa Parlamentosuna kadar gittikleri, IASB ile görüş farklılıklarını gideremediklerinden ötürü Avrupa Birliği'ne (EFRAG) özel IAS 39 (EU carve-out IAS 39) yayınlanması sonucuna kadar gitmiş bir konu. Bu konu ülkemizde de Banka denetim ve danışmanlık projelerinde sık sık konuştuğumuz, risk yönetimi/hazine ile uluslararası raporlama bolumlerinin bir türlü aynı noktada buluşamadıkları kompleks bir alan.

Konuyu kısaca ifade etmeye çalışacak olursak, Banka ve finansal kuruluşlar, sabit faizli varlıkları ve yükümlülüklerinden kaynaklanan faiz risklerini net olarak yönetiyorlar. Daha açık bir ifadeyle, 100 TL lik sabit faizli kredi alacakları içersinden aynı dönemde ödeyecekleri 50 TL lik sabit faizli yükümlülüklerini (mevduatlarını) düşerek nette 50 TL lik pozisyonu faiz swapları ile hedge ediyorlar. Yapmak istedikleri ise, bu faiz swaplarının sabit bacaklarından gelen gerçeğe uygun değer kar/zararlarını gerçeğe uygun değer riskinden korunma muhasebesi (fair value hedge accounting) uygulayarak netlemek ve gelir tablosunda anlamsız fair value dalgalanmaları olmasının önüne geçmek. Bankalar açısından bu gibi durumlarda nakit akış riskinden korunma muhasebesi (cash flow hedge accounting) uygulamak pek cazip olmuyor zira bu faiz swaplarının fair value dalgalanmalarını özkaynaklar (diğer kapsamlı gelir tablosu) altına park edip özkaynakları dalgalandırmak sermaye yeterliliği açısından can sıkıcı bir durum yaratıyor.

Gelelim ilk anda baktığımızda pek de karmaşık görünmeyen bu konunun neden yıllardır Bankalar ve IASB arasında bir mücadele alanı haline gelmiş hatta IFRS 9 a bile yetiştirilememiş olmasının gizemine.

Herşeyden önce, IAS 39 un portfolio hedge of interest rate risk (faiz riskinin portföy halinde hedge edilmesi) ilkeleri kapalı portföy mantığı üzerine kurulmuş durumda. Diğer bir deyişle, hedge muhasebesine başladığınız andaki finansal riskten korunma kalemlerinizi (hedged item) net bir şekilde tanımlamanız ve hedge ilişkisine başladıktan sonra bu tanımladığınız portföy üzerinden etkinlik testleri ve muhasebe kayıtlarını devam ettirmeniz gerekiyor. Her ne kadar hedge ilişkisi başta kurulurken sözleşmesel vadeler değil de eldeki tüm istatistiki veriler ve bilgiler kullanılarak tahmin edilen vadeler (faiz değişim dönemleri) üzerinden fair value hesaplamalarını yapabiliyor olsanız bile, erken ödeme veya diğer sebeplerden ötürü portföyden erken çıkışlarda yerine yeni verilmiş benzer kredileri eklemek başta kurulmuş hedge ilişkisinin kapatılarak yeniden bir hedge ilişkisi kurulmasını gerektiriyor. Bu durumda, o ana kadar aktifinizde (hedged item dan pozitif fair value geldiğini varsaydık) kaydetmiş olduğunuz rakamı da yeni bir ilişki kurmaya başladığınız anda kristalize ederek amortizasyon takvimine bağlamanız gerekiyor. Bu durum ise, mortgage portföyleri gibi çok dinamik

sabafs.com

kredi alacaklarının bulunduğu Bankalarda önemli bir IT yatırımı ve takibi gerektiriyor. İkinci can sıkıcı husus ise IAS 39 da vadesiz mevduatların tanım gereği yarın ödenebilecek olmalarından ötürü gerçeğe uygun değerlerinin her zaman kendilerine eşit olarak dikkate alınması gerekliliği. Diğer yandan Bankalarda sürekli olarak kalan ve “core deposit” olarak adlandırdığımız bir vadesiz mevduat tabanı söz konusu ve sağlam istatistiki verilere dayanarak bu core deposit tabanını hedging ilişkisinde zamana yaymak daha mantıklı. Zaten full IAS 39 ve EU carve-out IAS 39 garipliğinin temel sıkıntılarında biri de bu konu.

Tahmin edebileceğiniz üzere yeni finansal araçlar standardı IFRS 9 un hazırlanması sürecinde IASB ye bu konuda Bankalardan büyük baskılar gelmeye devam etti. Özellikle “closed portföy” yerine “open portföy” mantığının getirilmesi, hedge portföylerinin ve dolayısıyla hedging araçlarının (türev enstrümanlar) dinamik olarak revize edilebildiği, kapanan veya donuk alacak haline dönen kredilerin yenileriyle değiştirilebildiği, türev enstrümanın risk yönetim stratejisine uygun olarak yenilenebildiği veya ağırlığının değiştirilebildiği ve bütün bunların başta kurulmuş olan hedging ilişkisini kapatıp yerine yenilerini kurma gibi büyük külfet yaratmadığı bir dinamik risk yönetim ve hedging mantığının standarda yansması için Bankalar tarafından büyük çabalar sarfedildi.

Konuyla ilgili hem bir denetçi hem bir finansal danışman hem de eski bir Banka yöneticisi olarak kendi görüşlerimizi beyan etmek yerine IASB nin IFRS 9 un Basis for Conclusion kısmında (BC6.90) ifade ettiği, bir nevi itiraf niteliğinde olan sözlere atıfta bulunalım: “IASB bu konunun ilgili taraflardan daha kapsamlı geribildirim ve ağır bir araştırma gerektiren kompleks bir konu olduğunu not etmiş bulunmaktadır. Dolayısıyla, IFRS 9 un daha hızlı bir şekilde bitirilebilmesi için bu konuyu bir kenara ayırdık ve daha sonra üzerinde çalışmaya devam edeceğiz.”

Özellikle open portföy niteliğinde dinamik hedging muhasebesinin herkese uygulanabilen standard ilkeler temeline oturtulabilmesinin zorluğu ortada olmakla birlikte, tartışması 2000 li yılların başlarında alevlenmiş bir konu için IASB tarafından halen zaman isteniyor olması daha çok, IASB ve Avrupa Birliği arasında politik güç savaşlarının devam ediyor olduğu gerçeğini ortaya koyuyor gibi...